

Se dă textul:

“A doua zi, când se revărsa ziorile, ei se pregăteau să treacă pădurea. Făt-Frumos înșeuă și înfrână calul, și chinga o strânse mai mult decât altă dată, și porni; când, auzi o ciocănitură groaznică. Atunci calul îi zise:

– Ține-te, stăpâne, gata, că iată se apropie Gheonoaia.

Și când venea ea, nene, doboră copacii: așa de iute mergea; iar calul se urcă ca vântul până cam deasupra ei și Făt-Frumos îi luă un picior cu săgeata și, când era gata a o lovi cu a doua săgeată, strigă ea:

– Stăi, Făt-Frumos, că nu-ți fac nimic!

Și văzând că nu o crede, îi dete înscris cu sângele său.

– Să-ți trăiască calul, Făt-Frumos, îi mai zise ea, ca un năzdrăvan ce este, căci de nu era el, te mâncam fript; acum însă m-ai mâncat tu pe mine; să știi că până azi niciun muritor n-a cutezat să calce hotarele mele până aicea; câțiva nebuni carii s-au încumes a o face d-abia au ajuns până în câmpia unde ai văzut oasele cele multe.

Se duseră acasă la dânsa, unde Gheonoaia ospătă pe Făt-Frumos și-l omeni ca pe un călător. Dar pe când se aflau la masă și se chefuiau, iară Gheonoaia gemea de durere, deodată el îi scoase piciorul pe care îl păstra în traistă, i-l puse la loc și îndată se vindecă. Gheonoaia, de bucurie, ținu masă trei zile d-a rândul și rugă pe Făt-Frumos să-și aleagă de soție pe una din cele trei fete ce avea, frumoase ca niște zâne; el însă nu voi, ci îi spuse curat ce căuta; atunci ea îi zise:

– Cu calul care îl ai și cu vitejia ta, crez că ai să izbutești.

După trei zile, se pregătiră de drum și porni. Merse Făt-Frumos, merse și iar merse, cale lungă și mai lungă; dară când fu de trecu peste hotarele Gheonoaiei, dete de o câmpie frumoasă, pe de o parte cu iarba înflorită, iar pe de altă parte pârlită. Atunci el întrebă pe cal:

– De ce este iarba pârlită?

Și calul îi răspunse:

– Aici suntem pe moșia unei Scorpii, soră cu Gheonoaia; de rele ce sunt, nu pot să trăiască la un loc; blestemul părinților le-a ajuns, și d-aia s-au făcut lighioi, așa precum le vezi; vrăjmășia lor e groaznică, nevoie de cap, vor să-și răpească una de la alta pământ; când Scorpia este necăjită rău, varsă foc și smoală; se vede că a avut vreo ceartă cu soră-sa și, viind s-o gonească de pe tărâmul ei, a pârlit iarba pe unde a trecut; ea este mai rea decât soră-sa și are trei capete. Să ne odihnim puțin, stăpâne, și mâine dis-de-diminează să fim gata.

A doua zi se pregătiră, ca și când ajunseseră la Gheonoaia, și porniră. Când, auziră un urlat și o vâjjetură, cum nu mai auziseră ei până atunci!

– Fii gata, stăpâne, că iată se apropie zgripsoroaica de Scorpie.

Scorpia, cu o falcă în cer și cu alta în pământ și vărsând flăcări, se apropia ca vântul de iute; iară calul se urcă repede ca săgeata până cam deasupra și se lăsă asupra ei cam pe deoparte. Făt-Frumos o săgetă și îi zbură un cap; când era să-i mai ia un cap, Scorpia se rugă cu lacrimi ca să o ierte, că nu-i face nimic și, ca să-l încredințeze, îi dete înscris cu sângele ei. Scorpia ospătă pe Făt-Frumos și mai și decât Gheonoaia; iară el îi dete și dânsui înapoi capul ce i-l luase cu săgeata, carele se lipi îndată cum îl puse la loc, și după trei zile plecară mai departe.”

(Tinerete fara batranete si viata fara de moarte)

Se cere:

1. Identifică modurile de expunere din fragmentul dat; **1,5p**
2. Demonstrează, pe baza a două argumente, că acest text aparține prozei narative fantastice; **1p**
3. Găsește o formulă narativă specifică basmului; **0,5p**
4. Identifică două motive narative prezente în fragment; **1p**
5. Propune sinonime pentru: *hotare, vrăjmășie, ospăta, tărâm*; **1p**
6. Comentează două comparații prezente în text; **1p**
7. Caracterizează, în 15-20 de rânduri, unul dintre personaje, pe baza informațiilor oferite de text **3p**

Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte

Basmul „*Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*” începe cu o formulă specifică basmelor „a fost odată ca niciodată”, iar acțiunea se petrece cu foarte mulți ani în urmă „de când se luau lupii cu mieii de se sărutau, înfrățindu-se; de când scria musca pe perete / mai mincinos cine nu crede”.

Acest basm începe prin prezentarea marelui necaz cel are un împărat și o împărăteasă. Acest necaz al lor constă în faptul că ei nu puteau avea copii, cu toate că au făcut tot ce trebuia pentru aceasta. În cele din urmă ei au auzit despre un vraci bătrân care ar putea să-i ajute. Vraciul îi va ajuta să aibă un singur copil, dar nu vor avea parte de el. Împărăteasa după ce a luat leacurile vraciului a rămas însărcinată. Înaintea de venirea ceasului nașterii, pruncul s-a pus pe plâns. I s-au făcut multe fângăduieli, dar copilul nu a tăcut și nici nu s-a născut, decât atunci când tatăl i-a promis că-i va da „tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte”.

Copilul creștea și era foarte isteț, fiind un copil minune. Dar cu cât creștea, el devenea tot mai trist, iar în ziua când împlinea vârsta de 15 ani, el i-aduce la cunoștință tatălui fângăduiala promisă.

Toate încercările părinților de a-l opri au fost zadarnice, iar fiul a fost pregătit de drum. Găsește calul, armele și hainele tatălui de când era tânăr și pleacă la drum însoțit de vreo 200 oșteni, merinde și bani. Când ajung într-un pustiu, băiatul dă drumul oștenilor împărțind averea acestora, iar el luându-și strictul necesar. După ce a mers trei zile și trei nopți au ajuns pe tărâmul Ghionoaiei, care era foarte rea cu cei ce îi călcau tărâmurile.

În tinerete și ea a fost ființă omenească, dar fiind foarte rea cu părinții, aceștia au blestemat-o ajungând ghionoaie. Aici calul îl sfătuie cum să se lupte cu aceasta, după care s-au culcat. A doua zi, lupta a fost câștigată de Făt-Frumos, care-i va tăia un picior acesteia și va face un legământ scris cu sângele ei, precum că nu va mai face rău nimănui.

După luptă, Făt-Frumos este invitat la un ospăț, în timpul acestuia i se va propune să se însoare cu una din cele trei fiice ale Ghionoaiei dar el refuză, spunându-i curat ce caută. După ce și-a pregătit cele necesare pentru drum, pleacă. De la hotarele Ghionoaiei începeau pământurile Scorpiei, sora ei, iar blestemul părinților a făcut ca cele două surori să se urască de moarte, când se întâlneau se întâmplau mari dezastre. Scorpia avea trei capete, în luptă va pierde un cap dar și bătălia. Trecând mai departe, a ajuns într-o câmpie unde era numai primăvară. Mai înainte de aici este palatul unde locuiește „Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte”, înconjurat de o pădure plină de lighioane sălbatic.

Fiul împăratului, urmând sfaturile calului se pregătește să treacă pădurea. Au așteptat până când lighioanele erau la masă, dar tocmai când să ajungă la palat, acestea i-au observat și dacă nu era stăpâna, „îi prăpădea negreșit”.

Făcând cunoștință cu stăpâna, aceasta-i urează bun venit, după care îi face cunoștință cu surorile ei. Nu după mult timp, Făt-Frumos se va însoți cu „zâna cea mai mică”. Putea merge oriunde, doar în Valea Plângerii nu. În timpul unei vânători, urmărind un iepure, fiul de împărat trecu fără să știe în Valea Plângerii, cuprins de un dor nebun de părinți. Ajuns acasă nu spune nimic de cele întâmplate, dar zănele bănuiesc ceva.

L-au implorat să nu plece acasă deoarece părinții lui sunt morți, iar palatul nu mai există.

Toate au fost în zadar, iar Făt-Frumos a fost dus spre locurile natale. În drum spre casă, moșiile Ghionoaiei și Scorpiei erau orașe iar acestea erau doar niște legende transmise din generație în generație. Cu cât se îndepărta mai mult de palat, cu atât mai mult fiul de împărat îmbătrânea mai mult. Ajunși la destinație, calul își roagă stăpânul să se întoarcă cu acesta, dar el refuză categoric, după care pleacă să viziteze ruinele palatului. Intrând în pivniță, întâlni un tron, pe care îl deschise, de unde ieși moartea, aceasta îi trase o palmă făcându-l țărână.

Basmul se încheie cu o formulă pe care o întâlnim deseori: „Iar eu încălicai pe-o șa, și vă spusei dumneavoastră așa”.

Studiul textului: Basmul este o narațiune în care întâmplările sunt fantastice și personajele fabuloase. În asemenea narațiuni, eroii se grupează în două categorii, după cum se află în slujba binelui sau a răului. Făt-Frumos, animale năzdrăvane, zâne, se confruntă cu forțele nefaste ale naturii sau societății, reprezentate de zmei, balauri, vrăjitoare, pe care la înving, făcând să triumfe binele. După cum spunea G. Călinescu, basmele sunt opere literare în care ne întâmpină „oglundirea... vieții în moduri fabuloase”.

Într-un basm „eroii nu sunt numai oameni, ci și anumite ființe himerice”; atunci, „când dintr-o narațiune lipsesc acești eroi himerici, n-avem de a face cu un basm”.

„Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte” este un basm mai bogat în semnificații decât altele, în structura sa fiind vizibile unele elemente de filozofie folclorică românească. Ceva din filozofia mioritică se transmite acestui basm, sensurile lui integrându-se concepției despre rolul omului pe pământ, despre locul lui în univers, altfel spus despre viață și moarte.

Omul e născut pentru a fi fericit, dar fericirea nu vine de la sine, ci trebuie cucerită. Oricât de înalte ar fi idealurile către care aspiră omul, acestea pot fi atinse prin cutezanță și perseverență. Omul nu poate însă deroga de la statutul său de ființă muritoare. Încercarea de a eluda moartea echivalează cu depășirea omenescului; doar prin capacitatea sa de a dărui semenilor săi fericire și de a fi, prin aceasta, el însuși fericit, omul devine nemuritor.

Acestea sunt câteva înțelegeri care pot fi desprinse din fondul de idei și simboluri al basmului, ceea ce ne conduce la substratul lui mitologic. Asemenea semnificații pot deveni mai limpezi dacă se urmărește evoluția narativă a basmului.

Semnificația motivului narativ:

Motivul împăratului fără urmaș – un împărat dobândește în chip miraculos urmaș la tron. E un motiv larg răspândit în basmele fantastice. Copilul se dovedește năzdrăvan încă de la naștere, refuzând să vie pe lume. O face doar când i se promite „Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte”.

Motivul dorinței imposibile – ceea ce înainte de naștere fusese crezut doar un capriciu se dovedește a fi o dorință imposibil de îndeplinit în lumea obișnuită. Împăratul nu-i poate oferi ceea ce i-a promis, de aceea Făt-Frumos se hotărăște s-o caute și s-o găsească singur. Intuim aici simbolul idealului, al aspirației către ceva deosebit, ceea ce este în puterea și firea omului.

Motivul probelor depășite – întotdeauna, în basmele fantastice, Făt-Frumos trebuie să-și dovedească însușirile excepționale de tânăr candidat la însurătoare. De aceea, el depășește anumite probe care se ivesc în drumul său spre dobândirea soției. Și în acest basm, este ajutat de cal, învinge opreliștile simbolizate de Ghionoaie, Scorpie și fiarele sălbatice. Mai întotdeauna aceste piedici sunt în număr de trei.

Motivul dorinței împlinite – depășind piedicile, eroul găsește unde se află „Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte”, este primit cu mare bucurie, semn că tărâmul în care a pătruns

există forme ale omenescului: cele trei surori tânjesc după „suflet de om”. Dar tărâmul acesta se abate de la ceea ce e propriu omului: aici nu există timp, nici memorie, există doar fericire ce trebuie păstrată prin respectarea unei interdicții: nu se pătrunde în Valea Plângerii. E o lume unilaterală, fără contraste știute, în care fiul de împărat pătrunde din dorința de a fi fericit și de a aduce fericire. Bănuim că o astfel de lume e monotonă și lipsită de relief, o lume la care eroul, comportându-se ca pe tărâmul de unde venise, nu se va putea adapta.

Motivul dorului de părinți – vânând, eroul încalcă interdicția și își recapătă brusc memoria. Își aduce aminte de părinți, pe care dorește să îi vadă. Revenirea memoriei și a dorului echivalează cu un proces de reumanizare, de reintrare în limitele omenescului, cu tot ce presupune el, inclusiv moartea. Motivul are o oarecare răspândire în sfera basmelor, dar nu întotdeauna are și această profundă semnificație de revenire la statutul inițial.

Motivul reînțoarcerii la condiția umană – Eroul (Făt-Frumos) se reînțoarce, nu mai recunoaște locurile pe unde trecuse, semn al efectului transformator al timpului scurt ireversibil, pe care eroul nu-l mai percepușe, îmbătrânește pe măsură ce se apropie de locurile natale, găsește palatul în ruine, își descoperă moartea într-o ladă veche și moare.

Omul, înțelegem, poate năzui oricât de mult și oricât de sus, poate atinge cote nebănuite de iscusință, perseverență și curaj, poate atinge forme nebănuite de fericire pentru el și semenii săi, dar toate acestea trebuie să se realizeze în deplină cunoștință a condiției sale de ființă muritoare.

Înțeles astfel, basmul devine o pledoarie strălucită, rostită limbajul fabulos – simbolic al basmului folcloric, pentru acceptarea deliberată a locului ocupat de om în lume și în univers, încetând adică să mai fie doar o poveste de divertisment și conținând un substrat didactic – moralizator de mare profunzime filozofică, perfect „absorbit în fapte, fără nici o intervenție discursivă”.